

RCC01
Trichophoro cespitosi-
-Sphagnetum compacti
Warén 1926

Boreální vrchoviště se
suchopýrkem trsnatým

Tabulka 16, sloupec 7 (str. 724)

Nomen conservandum propositum et nomen mutatum
propositum

Orig. (Warén 1926): *Scirpus caespitosus-Sphagnum compactum*-Ass. (*Scirpus caespitosus* = *Trichophorum cespitosum*)

Syn.: *Trichophoretum austriaci* Zlatník 1928, *Trichophoro austriaci-Sphagnetum compacti* Krisai 1966

Diagnostické druhy: ***Andromeda polifolia***, ***Carex pauciflora***, *Empetrum nigrum* s. l., *Eriophorum vaginatum*, ***Trichophorum cespitosum***, ***Vaccinium uliginosum***; *Cetraria islandica*, ***Gymnocolea inflata***, *Polytrichum strictum*, ***Sphagnum compactum***

Konstantní druhy: *Andromeda polifolia*, *Carex pauciflora*, *Eriophorum vaginatum*, *Molinia caerulea* s. l. (převážně *M. caerulea* s. str.), ***Trichophorum cespitosum***, *Vaccinium myrtillus*, *V. uliginosum*; *Cetraria islandica*, *Gymnocolea inflata*, *Polytrichum strictum*, ***Sphagnum compactum***

Dominantní druhy: *Calluna vulgaris*, *Molinia caerulea* s. l. (převážně *M. caerulea* s. str.), *Trichophorum cespitosum*; ***Gymnocolea inflata***, ***Sphagnum compactum***

Formální definice: *Trichophorum cespitosum* pokr. > 5 % AND (*Sphagnum compactum* pokr. > 5 % OR skup. ***Sphagnum compactum***)

Struktura a druhové složení. Společenstvo je tvořeno řídkým bylinným patrem a zapojeným patrem mechovým. Jako dominanty se uplatňují suchopýrek trsnatý (*Trichophorum cespitosum*) a rašelíník tuhý (*Sphagnum compactum*). V bylinném patře se vyskytují i další vrchovištní druhy, jako jsou *Andromeda polifolia*, *Carex pauciflora*, *Empetrum*

hermaphroditum, *E. nigrum*, *Eriophorum vaginatum* a *Vaccinium uliginosum*. Na sušších místech může převládat *Molinia caerulea*, která zvyšuje celkovou pokryvnost bylinného patra. V mechovém patře se dále hojněji vyskytují mechorosty *Gymnocolea inflata* a *Polytrichum strictum* a lišejník *Cetraria islandica*. Kromě *Sphagnum compactum* jsou ostatní druhy rašeliníků (např. *S. lindbergii* a *S. russowii*) v našich porostech vzácné a dosahují jen malých pokryvností. U nás chybějí nebo jsou velmi vzácné arkticko-boreální druhy, např. *Betula nana*, *Rubus chamaemorus* a *Sphagnum lindbergii*, které se běžně vyskytují v tomto společenstvu v severní Evropě (Dierßen 1996). Naopak u nás vstupují do tohoto společenstva i nevrchovištní druhy *Carex bigelowii*, *Homogyne alpina*, *Nardus stricta* nebo *Triantalis europaea*, což souvisí s výskytem v subalpínském stupni. Porosty jsou druhově chudé, průměrně s 9 druhy v bylinném patře a 4 druhy v mechovém patře na ploše 5–36 m².

Stanoviště. Tato vegetace osídluje svahová vrchoviště v nadmořských výškách nad 1300 m, jejichž rašelina je hluboká pouze 50–100 cm (Hadač & Váňa 1967, 1969). Ve vrchovištní mozaice je vázána na mírné deprese a přechodnou zónu mezi vegetací asociace *Andromeda polifoliae-Sphagnetum magellanicum* a klečovými porosty. Voda obsahuje jen stopové množství minerálů a její pH se pohybuje mezi 3,8 a 4,5 (Hadač & Váňa 1967). Rašelinná půda je tvořena nerozloženými rašeliníky s vtroušenými větvičkami keříčků. V zimě je společenstvo chráněno mocnou sněhovou pokrývkou.

Dynamika a management. Přímé sukcesní vztahy k ostatním vrchovištním společenstvům, se kterými se *Trichophoro-Sphagnetum compactum* vyskytuje v mozaice, nejsou zatím prokázány. V horách střední Evropy je tato vegetace podobná svazu *Sphagnion magellanicum*, protože mnohé diagnostické druhy svazu jsou zde velmi vzácné a často chybějí. Na okrajích vrchovišť, kde je mělká rašelina a hladina vody klesá hlouběji, často dominuje bezkolenek modrý (*Molinia caerulea*) a ubývá vrchovištních druhů. Pro udržení tohoto společenstva není nutný žádný management.

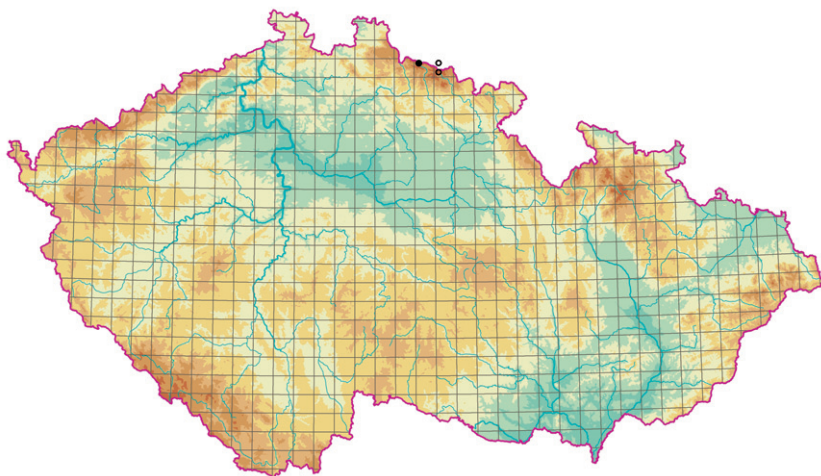
Rozšíření. Ve své typické podobě se *Trichophoro-Sphagnetum compactum* vyskytuje v boreální zóně Skandinávie (Warén 1926, Dierßen 1996), v jižní Skandinávii je však vázáno na vyšší polohy.

Udáváno je také z Pobaltí (Korotkov et al. 1991). Hojně je v Alpách (Krisai 1966, Steiner 1992, Gerold & Tomaselli 1997, Dierßen in Oberdorfer 1998: 173–304), kde jsou však porosty často ochuzeny o arkticko-boreální druhy a naopak obohaceny o některé nevrchovištní druhy. To vede k rozdílné klasifikaci těchto porostů v rámci třídy *Oxycocco-Sphagnetea* středoevropskými autory. Právě v horách střední Evropy má tato vegetace exklávní refugiální výskyt na jižní hranici areálu. Pouze fragmentárně je vyvinuta na Slovensku (Šoltés et al. in Valachovič 2001: 275–296) a pravděpodobně chybí v subalpínském stupni Východních a Jižních Karpat (Coldea in Coldea 1997: 136–140, Malinovsky & Kricsfalusy 2000: 120–125). Porosty se *Sphagnetum compactum* a *Trichophorum cespitosum* na Balkáně nejsou vrchovištního charakteru a patří do třídy *Scheuchzerio palustris-Caricetea nigræ* (Hájková et al. 2006). U nás se *Trichophoro-Sphagnetum compactum* vyskytuje pouze v subalpínském stupni Krkonoš, a to na Pančavské a Labské louce a na Úpském rašeliníšti (Hadač & Váňa 1967,

Obr. 383. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compactum*. Horské vrchoviště se suchopýrkem trsnatým (*Trichophorum cespitosum*) a rašeliníkem *Sphagnetum compactum* na Úpském rašeliníšti ve východních Krkonoších. (P. Hájková 2006.)

Fig. 383. A montane bog with *Trichophorum cespitosum* and *Sphagnetum compactum* at the Úpa mire in the eastern Krkonoše Mountains, north-eastern Bohemia.

Obr. 384. Rozšíření asociace RCC01 *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti*.

Fig. 384. Distribution of the association RCC01 *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti*.

1969), zatímco na níže položeném Černohorském rašeliništi chybí.

Variabilita. Nejvýznamnějšími faktory ovlivňujícími variabilitu této vegetace u nás je vlhkost a mocnost rašeliny. Podle nich lze asociaci *Trichophoro-Sphagnetum compacti* dělit na dvě varianty:

Varianta *Andromeda polifolia* (RCC01a) s diagnostickými druhy *Andromeda polifolia*, *Carex pauciflora*, *Empetrum nigrum* s. l. a *Gymnocolea inflata* osídluje zamokřená místa v centrálních částech vrchovišť a její druhové složení se více podobá porostům ze severní Evropy.

Varianta *Molinia caerulea* (RCC01b) s diagnostickými druhy *Calluna vulgaris*, *Carex bigelowii*, *Deschampsia cespitosa*, *Homogyne alpina*, *Molinia caerulea*, *Nardus stricta* a *Polytrichum strictum* zahrnuje sušší porosty na okrajích vrchovištních komplexů. Ve vyšším bylinném patře dominuje *Molinia caerulea* a chybějí některé typické vrchovištní chamaefyty, jako je *Andromeda polifolia*.

Hospodářský význam a ohrožení. Tato vegetace může být potenciálně ohrožena jakýmkoli zásahem do vodního režimu vrchovišť. Sukcese by potom postupovala buď směrem ke klečovým porostům, nebo k vysokohorským smilkovým trávníkům. Ohrožení představují i spady dusíku a síry.

Syntaxonomická poznámka. Navrhujeme konzervaci jména *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum*

compacti Warén 1926 podle § 52 Kódu. Toto jméno bylo sice popsáno ve smyslu tzv. uppsalské školy, a proto není podle Kódu platné, bylo však používáno mnoha autory po delší dobu v souladu s originálním popisem asociace, a proto je účelné je v zájmu nomenklatorické stability zachovat.

■ **Summary.** This association, dominated by *Trichophorum cespitosum* tussocks in the herb layer and *Sphagnum compactum* in the moss layer, occurs in bogs with a peat layer less than 1 m deep in the subalpine belt of the Krkonoše Mountains. Shallow peat and fluctuating water table enable presence of some species from the adjacent subalpine grasslands. Water is acidic and mineral-poor.

Tabulka 16. Synoptická tabulka asociací vegetace vrchovišť (třída *Oxycocco-Sphagnetea*).
Table 16. Synoptic table of the associations of bog vegetation (class *Oxycocco-Sphagnetea*).

- 1 – RCA01. *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi*
 2 – RCA02. *Andromedo polifoliae-Sphagnetum magellanici*
 3 – RCA03. *Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo*
 4 – RCA04. *Sphagno-Pinetum sylvestris*
 5 – RCA05. *Ledo palustris-Pinetum uncinatae*
 6 – RCB01. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papilloso*
 7 – RCC01. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti*
 8 – RCC02. *Empetro nigri-Sphagnetum fusci*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
Počet snímků	65	59	40	8	9	8	8	11
Počet snímků s údaji o mechovém patře	65	59	40	8	9	8	8	11

Stromové a keřové patro

Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo

<i>Pinus mugo</i>	5	5	93	9
<i>Pinus x pseudopumilio</i>	.	.	8

Sphagno-Pinetum sylvestris

<i>Pinus sylvestris</i>	5	2	5	100	11	.	.	9
-------------------------	---	---	---	-----	----	---	---	---

Ledo palustris-Pinetum uncinatae

<i>Pinus rotundata</i>	3	2	.	.	100	.	.	.
------------------------	---	---	---	---	-----	---	---	---

Diagnostické druhy pro dvě asociace

<i>Betula pubescens</i>	5	2	5	25	22	.	.	18
-------------------------	---	---	---	----	----	---	---	----

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Picea abies</i>	9	17	20	63	22	.	.	18
<i>Betula pendula</i>	.	.	.	25

Bylinné patro

Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo

<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	22	41	75	13	22	25	25	27
<i>Vaccinium myrtillus</i>	32	41	90	75	44	25	50	27
<i>Rubus chamaemorus</i>	.	3	10

Sphagno-Pinetum sylvestris

<i>Ledum palustre</i>	6	.	.	38	11	.	.	.
<i>Molinia caerulea</i> s. l.	28	24	10	75	22	13	50	.

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Oxycoccus palustris</i> s. l.	72	90	78	63	89	88	13	91
<i>Eriophorum vaginatum</i>	100	93	90	88	100	63	63	91
<i>Vaccinium uliginosum</i>	54	85	98	63	67	50	75	73

Tabulka 16 (pokračování ze strany 724)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Andromeda polifolia</i>	11	86	40	13	56	75	63	73
<i>Carex pauciflora</i>	11	76	10	.	.	50	63	18
<i>Empetrum nigrum</i> s. l.	12	66	50	.	11	13	38	27
<i>Calluna vulgaris</i>	42	73	65	25	33	88	38	64
<i>Melampyrum pratense</i>	23	24	45	13	.	75	.	36
<i>Trichophorum cespitosum</i>	.	10	3	.	.	100	100	9
<i>Drosera rotundifolia</i>	17	22	8	25	22	50	.	36

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Carex nigra</i>	29	14	5	25	11	.	13	9
<i>Avenella flexuosa</i>	20	14	20	.	.	.	13	9
<i>Eriophorum angustifolium</i>	17	14	8	38	.	13	25	.
<i>Potentilla erecta</i>	12	3	.	13	.	13	25	9
<i>Homogyne alpina</i>	2	7	8	.	.	13	25	.
<i>Carex rostrata</i>	8	5	25	.
<i>Nardus stricta</i>	3	2	.	.	.	13	25	.
<i>Peucedanum palustre</i>	2	.	.	25

Mechové patro***Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi***

<i>Polytrichum commune</i>	53	28	30	13	44	.	.	18
----------------------------	----	----	----	----	----	---	---	----

Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo

<i>Cephalozia bicuspidata</i>	6	7	23
<i>Ptilidium ciliare</i>	.	.	25

Ledo palustris-Pinetum uncinatae

<i>Sphagnum cuspidatum</i>	6	7	10	13	33	.	.	9
----------------------------	---	---	----	----	----	---	---	---

Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papillosoi

<i>Sphagnum papillosum</i>	6	5	5	.	.	100	.	.
<i>Sphagnum majus</i>	3	2	3	.	.	50	.	.

Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti

<i>Sphagnum compactum</i>	.	2	100	.
<i>Cetraria islandica</i>	.	7	20	.	.	.	50	.

Empetro nigri-Sphagnetum fusci

<i>Sphagnum fuscum</i>	.	3	5	.	11	.	.	100
<i>Cladonia deformis</i>	.	2	8	18
<i>Aulacomnium palustre</i>	9	14	8	38	44	.	.	64

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Sphagnum recurvum</i> s. l.	100	67	83	75	67	88	.	45
<i>Sphagnum magellanicum</i>	27	29	53	25	78	.	13	73
<i>Polytrichum strictum</i>	13	45	50	50	56	50	50	73

Tabulka 16 (pokračování ze strany 725)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Sphagnum russowii</i>	16	38	38	.	.	.	13	9
<i>Gymnocolea inflata</i>	2	17	10	.	.	63	75	9
<i>Sphagnum capillifolium</i> s. l.	19	31	38	25	56	63	.	64
<i>Mylia anomala</i>	2	12	20	27
<i>Dicranum undulatum</i>	.	2	13	18
<i>Sphagnum tenellum</i>	3	7	.	.	11	50	.	18

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Dicranum scoparium</i>	6	5	50	.	.	.	13	.
<i>Pleurozium schreberi</i>	8	3	45	.	11	.	.	18
<i>Straminergon stramineum</i>	17	21	8	.	11	.	.	.
<i>Pohlia nutans</i>	8	9	30	13	11	.	.	18
<i>Sphagnum palustre</i>	3	3	.	25

Obr. 324. Srovnání asociací vegetace pramenišť a rašelinišť pomocí Ellenbergových indikačních hodnot, nadmořských výšek a pokryvnosti bylinného patra. Vysvětlení grafů viz obr. 24 na str. 78.

Fig. 324. A comparison of associations of spring and mire vegetation by means of Ellenberg indicator values, altitude and herb layer cover. See Fig. 24 on page 78 for explanation of the graphs.

